

Werknemer Jomaira werkt op haar laptop met vergrote weergave

“Bijna elke baan is aan te passen”

Krista Kroon

Werkzoekenden met een visuele beperking hebben de tijd mee: er zijn steeds meer hulpmiddelen en de arbeidsmarkt is krap. Een jobcoach, een werknemer en een werkgever vertellen. “Het is belangrijk dat je in mogelijkheden denkt.”

“Werkgevers denken dat mensen met een visuele beperking niet veel kunnen. Ze zijn vaak verrast als ze merken wat iemand allemaal kan”, zegt Boudewijn van Zon. Hij is adviseur arbeid en jobcoach bij Koninklijke Visio, expertisecentrum voor slechtziende en blinde mensen. Hij helpt mensen met een visuele beperking aan het werk te komen en te blijven. Het is voor hen vaak lastig een baan te vinden, blijkt onder meer uit een studie van de Vrije Universiteit naar arbeidsparticipatie van slechtziende en blinde mensen tussen 2015 en 2018. Van de 15- tot 65-jarigen had slechts 29 procent betaald werk, tegenover 84 procent in de algemene bevolking (Heppe et al., 2020).

Bijna alles kan

En dat terwijl bijna elke baan valt aan te passen voor iemand die weinig of niets ziet. Van hovenier tot advocaat, van wethouder tot wiskundeleraar, van sportinstructeur tot pedagogisch medewerker kinderopvang: de lijst met mogelijke beroepen is in principe eindeloos. Er zijn volgens Van Zon geen specifieke professies die beter passen dan andere. “Iedereen denkt: iemand met een visuele beperking, die kan misschien bij een callcenter werken. Dat kan, maar eigenlijk kan alles. Het gaat om: wie ben je, wat breng je mee, waar ligt je kracht? Alleen beroepen in het verkeer, zoals taxi- of vrachtwagenchauffeur, zijn met de meeste visuele beperkingen niet te doen.”

Werken met computers is daarentegen geen beletsel, dankzij een scala aan speciale software en hardware. Afgestemd op het type visuele beperking kan zo’n programma teksten op het beeldscherm bijvoorbeeld vergroten of voorlezen. Ook voor ander werk zijn er technologische hulpmiddelen. “Er zijn heel veel oplossingen”, zegt Van Zon. Zo kent hij een zorgmedewerkster die een camera op haar bril heeft die vertelt waar ze naar kijkt. “Je kunt de bril zo instellen dat deze gezichten kan herkennen. Om kleding van cliënten te sorteren moet ze naamlabels lezen, dat kan ook met die bril. Als ze computerwerk zou moeten doen, kan hij voorlezen wat er op het beeldscherm staat.”

Breder kijken

Jomaira van Nassau (35) werkt sinds 2020 bij Arbo Impact Services, dat werkgevers ondersteunt bij onder meer de begeleiding van zieke medewerkers. Ze controleert of de digitale dossiers compleet zijn en de juiste stappen tijdig worden gezet. Voor dit computerwerk gebruikt zij extra grote beeldschermen en aangepaste software-instellingen. “In Office zitten al best veel functies, zoals grotere pictogrammen, menubalken en cursor. Ik werk zo min mogelijk met de muis, zodat ik niet elke keer de cursor hoeft te zoeken. Dat is namelijk erg inspannend. In plaats daarvan gebruik ik de sneltoetsen. En ik print dingen uit, zodat mijn ogen niet voortdurend op het beeldscherm hoeven te focussen.”

Van Nassau is slechtiend geboren en ziet 25 procent; haar beeld is onscherp en in het donker ziet ze niets. Na haar mbo-opleiding voor managementassistent en hbo-studie maatschappelijk werk viel het zoeken naar een baan tegen. "Toen ik in 2013 klaar was met mijn opleiding, was heel veel maatschappelijk werk ambulante. Daarvoor vragen ze een rijbewijs en dat heb ik niet. Daarnaast merkte ik dat werkgevers terughoudend werden als ik vertelde dat ik een visuele beperking heb."

"Mensen met een visuele beperking zijn bovengemiddeld gemotiveerd om mee te doen."

Ervaringen en tips

Na een jaar vruchteloos solliciteren klopte Van Nassau voor hulp aan bij Visio. Ze volgde er een computertraining en sollicitatiecursus. "Het was heel fijn om ervaringen en tips uit te wisselen met andere werkzoekenden met een visuele beperking. Bijvoorbeeld of je in een sollicitatiegesprek vertelt over je beperking en hoe je dat doet. Ikzelf vertel het wel, want ik verwacht dat werkgevers omgekeerd ook eerlijk zijn naar mij. En het is ook fijn als ze er rekening mee houden." Haar groepsgenoten gaven haar ook het advies om breder te gaan kijken. "Ik was erg gefocust op maatschappelijk werk."

Haar eerste baan was als invalkracht op het secretariaat bij Visio in Breda. Het forenzen vanuit haar woonplaats Roosendaal bleek echter te inspannend. "Het kostte mij heel veel energie om drie uur per dag te reizen. Ik moest vroeg vertrekken terwijl ik nachtblind ben, ik moest de weg zoeken op drukke stations... Soms was ik al moe voor ik op mijn werk kwam." Op het werk zelf had ze als invalkracht geen eigen bureau. "Dan moet je na een week telkens weer kijken waar alles staat." Naar het kantoor van Arbo Impact Services kan ze op de fiets. "En ik heb nu duidelijk aangegeven dat ik graag een eigen werkplek

wilde, zodat ik weet waar mijn spullen liggen en niet hoeft te zoeken."

Functie en persoon matchen

Directeur Vera van der Tuin van Arbo Impact Services heeft niet gearzeld haar aan te nemen. "Hoe ik ermee ben omgegaan is: Jomaira reageert op deze functie omdat zij zelf verwacht het werk aan te kunnen", vertelt Van der Tuin. "Werkgevers zijn niet op zoek naar een medewerker die nooit iets mankeert, dat is niet realistisch. Haar cv sloot heel mooi aan bij de vacature. En het was haar tenslotte ook gelukt om goede opleidingen te doen."

Gaandeweg bleek het nodig de functie aan te passen, want het visueel intensieve computerwerk leidde tot fysieke klachten na werktijd. Van Nassau: "Eerst denk je nog: even zien hoe het gaat. Maar toen ik 's avonds steeds pijn in mijn ogen en hoofdpijn had, en ik onscherper zag, dacht ik: dit is niet goed." De omvang van haar aanstelling is eerst verkleind van 24 uur naar 16 uur en uiteindelijk 12 uur. Om te voorkomen dat ze veelvuldig moet wisselen tussen twee beeldschermen, wat de ogen extra belast, heeft zij nu één taak.

Het kost tijd de balans te zoeken, zegt haar werkgever. "Hoe de combinatie van werken en de andere dingen in je leven uitpakt, weet je pas als je bezig bent. En soms voelt het op het moment zelf goed, maar krijg je later last. Daarom is het belangrijk dat je een goede communicatie hebt; Jomaira is heel open. En dat je in mogelijkheden denkt. Als je iemand met een beperking in dienst neemt, ga je kijken: hoe kan ik de functie en de persoon beter laten matchen?"

Jobcoaching

Bij het zoeken naar de beste match krijgen Van Nassau en Van der Tuin ondersteuning van Boudewijn van Zon. Hij spreekt tweewekelijks met Van Nassau en elke zes weken met haar en haar werkgever samen. Het UWV vergoedt de jobcoaching. Als jobcoach draagt Van Zon praktische oplossingen aan en creëert hij zo nodig begrip bij werkgevers, vertelt hij. "Ik kan motiveren waarom iemand bepaalde dingen nodig

Werknemer Jomaira in gesprek met jobcoach Boudewijn

heeft en ik kan vertellen over aanpassingen en eventuele subsidies. Vaak zijn werkgevers ook onzeker hoe ze met iemand met een visuele beperking moeten omgaan. Het beste wat ze kunnen doen: de deur openzetten voor vragen en af en toe informeren hoe het met iemand gaat.”

Zijn belangrijkste taak als jobcoach is echter de werknemer te helpen zichzelf niet te overvragen. “Mensen met een visuele beperking zijn bovengemiddeld gemotiveerd om mee te doen. Je moet ze soms afremmen. Zij moeten zich extra inspannen om informatie binnen te krijgen en dat is belastend. Het komt soms voor dat ze over hun grenzen gaan.” Dat betekent niet dat slechtziende en blinde mensen niet fulltime kunnen werken, benadrukt Van Zon. “Ik ken genoeg mensen met een visuele beperking die veertig uur per week werken. Het wisselt sterk, net als bij mensen die niet slechtziend zijn. Uren zijn niet alleen afhankelijk van de visuele beperking, maar ook van de persoon en mogelijk ook het werk.” Daarnaast spelen persoonlijke omstandigheden mee, zoals zorg voor kleine kinderen of zieke ouders.

Pauze nemen

Het bewaken van de balans is voor Van Nassau nog steeds ‘een beetje struggelen’, vertelt zij. “Ik heb hier-

over regelmatig gesprekken met Boudewijn. Ik heb twee kleine kinderen en als ik thuiskom kan ik niet een dutje gaan doen. Boudewijn is een beetje mijn geheugensteun en denkt mee, bijvoorbeeld: heb je er wel eens aan gedacht de kinderen in het weekend een paar uur naar opa en oma te brengen? En: waar ontspan je van?” Ze probeert tegenwoordig na een uur werken tien minuten te pauzeren. “In het begin vond ik dat heel moeilijk, ook omdat collega’s dat niet doen. Maar ik probeer die pauzes toch te nemen.”

Het blijft een opgave haar grenzen te bewaken, zowel tegenover haar werkgever als tegenover zichzelf.

“Toen ik merkte dat 16 uur ook te veel was, vond ik het lastig dat aan te geven. Daar heb ik het met Boudewijn over gehad: hoe breng je het over, hoe kom je voor jezelf op? Het is voor mijzelf ook een stapje terug. Je moet toch accepteren: oké, dit is nu niet haalbaar. Op aanraden van Boudewijn ga ik daarover sparren met een gedragskundige van Visio.”

Aanpassingen op maat

Van Zon biedt niet alleen jobcoaching aan mensen met een visuele beperking, maar helpt ook bij het zoeken en behouden van een baan. Werknemers van wie het zicht verslechtert komen vaak via de bedrijfsarts of de arbodienst bij Visio terecht, werkzoekenden

via de gemeente of het UWV. “Als iemand ziek wordt, gaan we kijken: waar loopt diegene tegenaan en wat moet er worden aangepast?”, aldus Van Zon. De aanpassingen verschillen per persoon; van op de beperking afgestemde verlichting of technologische hulpmiddelen tot iets ogenschijnlijk simpels als materiaal in contrasterende kleuren. “Ik heb een kinderopvangmedewerker begeleid die wit speelgoed op een witte vloer niet meer zag, maar donkergekleurd speelgoed wél.”

Lukt het niet bij de eigen organisatie, dan zoekt hij mee naar werk elders. Visio heeft een netwerk van werkgevers die bereid zijn mensen met een arbeidsbeperking in dienst te nemen. “Dan maken we bij de voordeur duidelijk: dit is Pietje, dit is de beperking en dit is de oplossing, zodat de werkgever weet waar hij aan toe is.” Om financiële barrières te slechten, zijn subsidies mogelijk voor aanpassingen en voor de loonkosten van een minder productieve medewerker. Zulke regelingen zijn volgens de adviseur arbeid minder ingewikkeld dan je vaak hoort. “Soms is het alleen even zoeken en ze veranderen wel eens. En voor een groter bedrijf kan het lastig zijn in beeld te houden wie welke subsidie heeft.” Maar, beklemtoont hij, subsidies moeten niet de reden zijn iemand met een visuele beperking in dienst te nemen. “Het moet vanuit het hart gaan. We hebben met zijn allen de verantwoordelijkheid voor een inclusieve maatschappij waarin iedereen kan meedoen. Werkgevers spelen daarbij een belangrijke rol.”

Gunstige tijd

Anno 2022 hebben mensen met een visuele beperking op een aantal punten het tij mee. Allereerst zijn er steeds meer en verfijndere hulpmiddelen. En daar komt bij dat de arbeidsmarkt krap is. Van Zon: “Wij worden bij Visio nu soms zelfs benaderd door werkgevers: hebben jullie een geschikte persoon in jullie caseload?” Wat ook helpt, is dat thuiswerken veel gewoner is geworden door de coronapandemie. Dat kan een uitkomst zijn voor mensen met een visuele beperking voor wie reizen intensief is. Ook is

een perfect verlichte werkplek soms makkelijker thuis te realiseren dan in een kantoorruimte met collega's. “Thuis kun je nog beter maatwerk voeren”, zegt de adviseur arbeid.

Het stemt Van Zon tevreden dat het zijn cliënten vaak lukt een baan te vinden of te behouden. “Het geeft mij veel voldoening als ik daarbij kan helpen, want werk is heel belangrijk voor mensen.” Dat geldt ook voor Jomaira van Nassau. “Werk is voor mij lekker bezig zijn. Iets doen wat je goed kunt, contact hebben met andere mensen”, zegt ze. “Je kunt je verder ontwikkelen en nieuwe dingen leren. En je krijgt waardering van je werkgever: dat je je werk goed doet en een bijdrage levert aan het team.” ■

Referentie

- Heppe, E.C.M., Cornelisz, I., & Van Klaveren, C.P.B.J. (2020). *Visueel in Beeld: Arbeidsmarktuitkomsten van personen met een visuele beperking die Zvw ZG-Zorg hebben gedeclareerd in de periode 2015 t/m 2018*.

Video's: werken met een visuele beperking

[Portretten van een slechtziende docent, rechter en sportinstructeur](#)

[Hoe techniek een slechtziende hovenier en zorgmedewerker helpt](#)

Over Visio

Visio heeft alle kennis en expertise in huis over werken met een visuele beperking. Ze bieden een totaalpakket van onderzoek, advies, training en begeleiding. Hierdoor kunnen ze uiteenlopende arbeidsvragen goed beantwoorden. Mensen krijgen een traject op maat om hun baan te behouden of terug te keren op de arbeidsmarkt. Zie ook: www.visio.org/werken
LinkedIn: [Visio Zicht op Werk](#)

Krista Kroon is tekstschrijver